

Δύο αιώνες αγροτικής ιστορίας

Μια νέα μελέτη για τον κόσμο της ελληνικής υπαίθρου από το 1821 έως σήμερα

ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΩΝΤΟΣ ΜΑΡΑΒΕΓΙΑ

Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μια στροφή στην αγροτική ιστορία σε διεθνές επίπεδο. Το διαρκώς αυξανόμενο ενδιαφέρον για τους αγρότες και την ιστορία τους έρχεται αφενός να φωτίσει αθέατες πτυχές της εξέλιξης και της διαδρομής του κόσμου της υπαίθρου και αφετέρου να ανατρέψει μια μονολιθική αντίληψη για αυτόν. Σε αυτή τη νέα ιστοριογραφική προσέγγιση εντάσσεται και το τελευταίο βιβλίο του πανεπιστημιακού ιστορικού **Δημήτρη Παναγιωτόπουλου**, ενός ακούραστου ερευνητή, με θέμα την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, αλλά ελάχιστα μελετημένη, αγροτική ιστορία της χώρας μας. Δυστυχώς, τα πανεπιστήμιά μας δεν έχουν αποδώσει τη σημασία που αρμόζει σε αυτό το επιστημονικό αντικείμενο. Όμως, η μελέτη της ιστορίας του αγροτικού κόσμου της χώρας μας συμβάλλει πολλαπλά στην κατανόηση της σημερινής ελληνικής πραγματικότητας. Με αυτόν τον στόχο, ο Παναγιωτόπουλος εξετάζει στο βιβλίο του τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και ιδεολογικές πτυχές εξέλιξης του αγροτικού κόσμου τα τελευταία 200 χρόνια. Το βιβλίο διαρθρώνεται σε δύο μέρη που καλύπτουν χρονικά τις περιόδους από την Επανάσταση του 1821 μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα και από τις αρχές του 20ού μέχρι σήμερα. Το

ΔΗΜΗΤΡΗΣ
Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟ-
ΠΟΥΛΟΣ
**Οι αγρότες στην
ελληνική ιστορία. Από
την Επανάσταση στην
παγκοσμιοποίηση**
Εκδόσεις Πατάκη, 2022,
σελ. 448, τιμή 22 ευρώ

πρώτο μέρος αναφέρεται στην περίοδο της οθωμανικής κατάκτησης και στην ανασυγκρότηση κατά την περίοδο της απελευθέρωσης. Στο μικροεπίπεδο, εξετάζεται η δομή και λειτουργία της γεωργικής εκμετάλλευσης τον 19ο αιώνα και οι ποικίλες στρατηγικές επιβίωσης της αγροτικής οικογένειας και της οικογενειακής εκμετάλλευσης εντός της πολύπλευρης κρίσης που παρατηρείται στον αγροτικό τομέα στο γύρισμα του αιώνα και συνδέεται με τη γενικότερη οικονομική ύφεση και την πτώχευση του κράτους στο τέλος του. Στο δεύτερο μέρος αναλύεται η συμμετοχή των αγροτών στις πολεμικές περιπέτειες και τις ποικίλες γεωπολιτικές ανακατατάξεις, καθώς και η συμβολή τους στην αναδιάρθρωση της αγροτικής παραγωγής και την οργάνωση της εφοδιαστικής αλυσίδας με στόχο την αντιμετώπιση της επισιτιστικής ένδειας στις αρχές του 20ού αιώνα. Επίσης εξετάζονται οι μεγάλες τομές και μεταρρυθμίσεις που επέρχονται ως αποτέλεσμα των (βενιζελικών κυρίως) επιλογών και στρατηγικών ανάπτυξης του αγροτικού τομέα. Στα επιμέρους κεφάλαια αναλύονται τα ζητήματα των μετακινήσεων των πληθυσμών, της έλευσης των προσφύγων καθώς και των μεταρρυθμιστικών πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται ως αντιστάθμισμα στην πολύπλευρη κρίση του Μεσοπολέμου. Επίσης αναδεικνύονται όψεις της πολιτικής αφύπνισης και οργάνωσης των αγροτών στην κατοχική περίοδο,

καθώς και μια πυκνή ανάλυση και ερμηνεία της μεταπολεμικής ανασυγκρότησης του αγροτικού τομέα και της υιοθέτησης ενός νέου οικονομικού μοντέλου ανάπτυξης σε σχέση με τους άλλους τομείς της οικονομίας στο πλαίσιο της σύνδεσης/ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και της επερχόμενης παγκοσμιοποίησης. Το βιβλίο κλείνει με ένα ενδιαφέρον επίμετρο που επικεντρώνεται στις δυνατότητες και προοπτικές του ελληνικού αγροτικού τομέα την περίοδο των μεγάλων ανακατατάξεων που επιφέρουν τα παγκοσμιοποιημένα αγροτοδιατροφικά συστήματα στη σύγχρονη εποχή. Η εργασία του Δημήτρη Παναγιωτόπουλου κατορθώνει να παρουσιάσει ταυτόχρονα τη μεγάλη εικόνα, αλλά και τις ιστορικές τομές. Ισορροπεί επιτυχημένα μεταξύ της επιστημονικής ακρίβειας και της γλαφυρής αφήγησης. Πρόκειται για ένα εμβριθές πόνημα που φέρνει για πρώτη φορά στο προσκήνιο την άγνωστη εν πολλοίς ιστορία των αγροτών και του αγροτικού κόσμου που συνδιαμόρφωσαν τη σημερινή κοινωνική, πολιτική, οικονομική και πολιτισμική φυσιογνωμία της χώρας μας. Για τον λόγο αυτόν, το βιβλίο αξίζει να βγει από τις πανεπιστημιακές αίθουσες και να διαβαστεί από όσο το δυνατόν περισσότερους Έλληνες.

Ο κ. Ναπολέων Μαραβέγιας είναι καθηγητής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, πρώην υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης.